

Open Acces

PICADA D'ESPINA D'ERIÇÓ DE MAR

Miguel Ángel Sarlat Ribas¹, Montserrat Salgado Pineda¹ i Coral Martínez Vázquez²

¹ Especialista en Medicina Familiar i Comunitària, CAP Bordeta Magòria, Barcelona

² Diplomada Universitària en Infermeria, CAP Bordeta Magòria, Barcelona

Adreça per a correspondència:
Miguel Ángel Sarlat Ribas

Adreça electrònica:
sarlatribas@yahoo.es

RESUM

Les picades per espina d'eriçó de mar són freqüents en les activitats marítimes a zones rocoses. No són un problema de salut potencialment greu, però són molt doloroses. En la seva presentació és típica la presència a la zona de la picada de lesions puntiformes negres. És recomanable retirar les espines al més aviat possible per evitar complicacions. El tractament del dolor és mitjançant analgèsia.

INTRODUCCIÓ

Qualsevol activitat a l'entorn marítim, ja sigui professional o recreativa, exposa potencialment els seus participants al contacte amb diferents espècies marines, les quals, en la seva evolució i adaptació, estan preparades per defensar-se davant de possibles agressions i per capturar possibles preses.

Entre les diferents espècies de mar que poden ser hostils es troben els eriçons de mar, capaços de realitzar picades quan s'hi entra en contacte.

PRESENTACIÓ DEL CAS

Home de 24 anys, sense al·lèrgies medicamentoses conegudes ni antecedents mèdics d'interès, consulta a urgències i diu que ha trepitjat un eriçó de mar el dia abans, a la platja, amb resultat d'un gran dolor a la planta del peu afectat. L'exploració física (fig. 1) mostra múltiples lesions puntiformes

negres, compatibles amb picades d'eriçó de mar. S'extreuen les espines a la consulta i es pauta crema tòpica amb trementina. Per al dolor es pauta analgèsia.

DISCUSSIÓ

Els eriçons de mar (fig. 2) són animals equinoderms, invertebrats i marins, amb una forma esfèrica, d'uns 5-10 cm de diàmetre. No són una espècie agressiva, però solen provocar accidents quan se'ls trepitja passejant o si se'ls agafa amb les mans^{1,2}.

A la mar Mediterrània se'n coneixen onze espècies diferents. Són més freqüents a aigües poc profundes i rocoses^{1,2}.

Anatòmicament s'han de distingir dues parts: les espines, que és l'element més característic, i els pedicilis, que són uns petits òrgans fixats a la closca, entre les espines, i que poden tenir una glàndula verinosa.

Els eriçons de mar solen provocar lesions per contacte i per mecanisme de penetració. Típicament acudeix a la consulta un pacient amb lesions puntiformes negres a la planta del peu, corresponents a les espines, i que en ocasions es poden fragmentar a l'interior dels teixits^{3,4}.

La simptomatologia¹⁻⁵ després de la picada consisteix principalment en un quadre de dolor (molt intens, en ocasions desproporcionat en relació amb la magnitud del traumatisme), inflamació,

Figura 1. Lesions puntiformes negres a la planta del peu.

Figura 2. Eriçó de mar.

Taula 1. Tractament inicial de la picada d'eriçó de mar

Extracció precoç de les espines

Immersió de la zona afectada en aigua tan calenta com es toleri per inhabilitar les toxines (30-90 minuts)

Tractament tòpic: ús de queratolítics, com trementina, vaselina salicilica o àcid acètic

Làser d'erbi

Analgèsics per al dolor

eritema exsudatiu multiforme, pruija i sobreinfecció. Són menys freqüents els casos de reaccions sistèmiques, fins i tot tardanes, de tipus granulomatós i quists. Els granulomes² representen gairebé el 50% de les complicacions tardanes.

Els granulomes⁵, la patogènia dels quals no és del tot clara, apareixen mesos després de la picada. Han estat qualificats com a granulomes al·lèrgics de cos estrany, amb morfologia predominantment sarcoide. Per evitar complicacions és important l'extracció immediata² de les espines.

En cas de picada¹⁻⁵, les espines han de ser retirades al més aviat possible (taula 1), però això és molt difícil per la seva fragilitat. S'ha proposat l'ús tòpic de queratolítics, com trementina, vaselina salicilica al 30% o àcid acètic, i el làser d'erbi. El dolor es tracta amb analgèsics.

Per a l'extracció de les espines s'ha proposat la realització de la mateixa tècnica⁴ que per a l'extracció de barbs, atès que ajuda a evitar que les espines es destrueixin o fragmentin. L'extractor s'usa com a suport de camp perquè amb l'ajuda d'una pinça i d'una agulla es puguin eliminar les espines una per una.

Com a mesura preventiva es recomana no tractar d'agafar els eriçons amb les mans descobertes, i portar calçat quan es realitzen activitats aquàtiques a zones rocoses en les quals la presència d'eriçons sigui habitual.

BIBLIOGRAFIA

1. Nogué S, Sanz-Gallén P, Garrido M, Gili JM. Lesiones por picadura o contacto con los animales de nuestro litoral marítimo. *Med Integral*. 2001;38(4):140-8.
2. Schwartz Z, Cohen M, Lipner SR. Sea urchin injuries: a review and clinical approach algorithm. *Dermatolog Treat*. 2021;32(2):150-6.
3. Estévez Rovira E, Brugué Fontás G, Baldó Padró X, Serrat Costa M. Lesiones por fauna marina. *FMC*. 2020;27(4):181-6.
4. Rojas Farias FE, Garrido EE, Kueder Pajares T, Borbujo Martínez JM. ¿Cómo extraer las espinas de erizo de mar? *Piel*. 2020;35(8):536-44.
5. De la Torre C. Estudio clínico y patológico de las reacciones cutáneas crónicas por picadura de espina de erizo de mar (*Paracentroyus lividus*, Lamarck). *Actas Dermosifiliogr*. 2002;93(1):11-21.